

SARIKAMIŞ

BEYAZ HÜZÜN

ROMAN

İSMAİL BİLGİN

SARIKAMIŞ
Beyaz Hüzün
İsmail Bilgin

Türk Roman-Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 1439
Edebiyat Kitaplığı-Roman | 59

EDİTÖR

Adem Koçal

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

1. BASKI

Mart 2006, İstanbul

42. BASKI

Kasım 2019, İstanbul

ISBN

ISBN 978-975-263-356-8

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

1. BÖLÜM

*“Gitme ey yolcu, beraber oturup ağlaşalım.
Elemim bir yüreğin kârı değil, paylaşalım.
Ne yapсын ye’simi kahreyleyeyim bilmem ki,
Öyle dehşetli muhitimde dönen matem ki!
Âh karşımda vatan namına bir kabristan,
Yatıyor şimdi... Nasıl yerlere geçmez insan...”*

Mehmed Âkif Ersoy

Rüzgârla karışık çiseleyen yağmur, vapura binmek için sırada bekleyen erlerin yüzüne, bir kırbaç gibi vuruyor, acı çığlıklar atan rüzgârın sesi, neferlerin kulaklarında yankılanıp duruyordu. Bu kasvetli hava, erlerin bellerine bağladıkları kütüklüklerin içindeki mermilerin ağırlığını, canlara kasteden o soğukluğunu alabildiğine yansıtırcasına daha da ağırlaştırıyordu.

Rüzgârın önünde avareser¹ bir şekilde sağa sola savrulan bulutların rengi, açık griden koyu griye dönüyor, büyük bir fırtınanın yaklaşmakta olduğu haberini veriyor, İstanbullulara Balkan Harbi'nin o elim acısını yeniden hatırlatmak, kabuk bağlayan yaralarını sızlatmak ve inceden inceye kanatmak istiyordu. Eski ahşap evler, yağmurda ve rüzgârda romatizmalı bir ihtiyar gibi inliyor, yavaş yavaş sallanıp duruyordu. Bazı ocak tütmeyen evlerin aksine, yalılarının bacalarından yükselen dumanlar göğe savruluyor, bir süre sonra gökyüzünde belirsizleşip yitiyordu. Bu kayboluş,

1 Başiboş, serserice.

rüzgârın önünde sürükleniş, Osmanlı Devleti'nin yazgısını ne kadar da andırıyordu.

Balkanlardan esen savaş rüzgârlarıyla Osmanlı askeri de bir duman gibi savrulmuş, ancak Çatalca'nın dağlarında durabilmişti. Bu duruş, yorgun bir vücudun, mecali tükenmekte olan birinin kollarının, uçuruma düşerken, bir ağaç dalına can havliyle tutunmasına benziyordu. Rahat bir nefes alamadan, şimdi de Osmanlı'nın ensesine bir giyotin gibi inmeyi bekleyen, İngilizlerin ve Fransızların Çanakkale'ye saldırma haberleri ve ordunun Kafkasya Seferi'ne hazırlandığı yönünde söylentiler kulaktan kulağa yayılıyordu. Bu haberler bir deprem dalgası gibi yorgun başkentten caddelerinde ve mahallelerinde gittikçe büyüyor, İstanbul halkını derinden sarıyordu.

Eksik donanımlarıyla, ustura keskinliğindeki ayazda bekleyen erler, soğuktan üşümüş, titreyen elleriyle, tüfeklerini sıkı bir şekilde tutmaya çalışıyordu.

Erlerin bakışlarında az da olsa bir çekingenlik vardı. Çoğunun gözleri, kaşları, bıyıkları kömür gibi karaydı. Bazılarının gözleri kahverengi, mavi, bazılarının ise memleketlerindeki uçsuz bucaksız meraları hatırlatırcasına yeşildi. Haydarpaşa Limanı'nda bekleyen eratin bakışları, bulutlar içindeki minarelere takılmış, ufukta görebildikleri her şeyi daha dikkatli bir şekilde incelemeye çalışıyordu. Minareleri, martıları, yalıları, Topkapı Sarayı'nı, Genelkurmay binası içindeki yangın gözetleme kulesini uzun uzun seyrediyor, görüş alanlarındaki her şeyi, taşa yazı yazan ustalar gibi, belleklerine kazıyorlar, hiçbir şeyi düşünmemeye çalışıyorlardı. Başkente, neden ve niçin geldiklerini hatırlamak dahi istemiyorlardı. Hatırlamak onlar için büyük bir yorgunluktu. Ancak akıllarından hiç çıkmayan, mih gibi beyinlerinde hep çakılı duran şey, sevdiklerinden ayrılma anlarıydı. Soğuk havaya rağmen, o veda sahneleri gönüllerini titretse de içlerini ısıtıyordu. Bu sahneler en ince ayrıntılarıyla beyinlerinin kıvrımlarında dönüyor, sevdiklerinin hayalleri akıllarına gelince gözleri dolu dolu oluveriyordu. Hasret ve ayrılık acısıyla dolan

gözler asker arasında zayıflık olarak sayıldığından, yaşlı gözlerini yanındaki arkadaşlarına göstermemeye çalışıyorlardı. Böyle anlarda, kuru ve çatlamış dudaklarda yavan bir türkü geziniyordu:

*“Denizin dalgasına
Kapının halkasına
Ben yolladım yârimi
Urusun kavgasına”*

Bu erlere beklemek hep zor gelirdi... Kanlarında dolaşan delilik yüzünden daima hareketli olmak istiyorlardı ama başlarındaki zabıter, kuru üzümle yukarı doğru, hilal şeklinde büktükleri bıyıklarını sıvazlayarak “Bekleyin...” diyorlardı... “Bekleyin...”

Onlar da bekliyorlardı. İçlerinde kopan, gönüllerinde yankılanan çığlıkları bastırmasını bilen erat, sessizliğin sesini dinliyor, bu sükûneti ötüşleriyle arada sırada yırtan martılara şaşkınlık içinde bakıyorlardı.

Erlerin bazıları ilk defa deniz görüyor, yapacakları vapur yolculuğundan çekiniyorlardı. Dalgaların kucakında sallanıp duran Mithatpaşa vapuruna baktıkça, işlerinin zor olduğunu düşünüyorlardı. Dolan gözleri gibi, içlerindeki endişeyi de belli etmemeye çalışıyorlardı. Tedirginliğin verdiği psikolojiyi dağıtmak için dua ediyor, bu esnada sağ ellerini kalplerinin üstüne koyuyorlardı. Dua, onlar için güvenli bir liman, koruyucu bir sığınak, derin bir siper gibiydi. Dua edenler rahatlıyor, kaderlerine teslim oluyorlardı.

Sirkeci’de toplanan erler, yandan çarklı Şirket-i Hayriye vapurları ile Haydarpaşa Limanı’na taşınıyor, burada yan yana demir atıp dalgalarla gamsız bir şekilde oynayan vapurlara binmek için bekliyor, daha önceden vapura binmiş olan erlere soru dolu gözlerle bakıyorlardı. Soğuğa rağmen limana gelen sivil halktan bazıları üzgün, çaresiz bir hâlde erata bakıyor, gözleri, en çok potinleri delinen, kaputu olmayan, zayıf ve çelimsiz erlere takılıyor, gördükleri bu tablolar onlarda şiddetli hüznün fırtınaları koparıyordu.

Erlerden bazıları Çanakkale'ye, bazıları da Ruslarla savaşmak için Erzurum'a gideceklerini düşünüyordu. Asker arasında çeşitli fikirler yürütülüyor, her kafadan ayrı bir ses çıkıyor, son zamanlarda çokça duydukları Çanakkale, Kafkasya, Yemen, Kanal adlarını birbirlerinin kulaklarına fısıldayıp duruyorlardı. Büyük bir imparatorluğun aslında sayılabilecek yeri çoktu ama onlar sadece sıkça duydukları bu isimleri tekrarlamakla yetiniyorlardı. Ancak gidilecek bu yerler için koyu bir belirsizlik vardı. Asker için bu, o kadar önemli değildi. Nasıl olsa artık hiçbir şey değişmeyecekti. Düşmanla, vatan için bir yerlerde çarpışacaklarını biliyorlardı. Bu temel düşünce, vapura binen her erin içinde vardı. Gizli bir umursamazlıkla, büyük sefer başlangıcında önemsedikleri tek şey sevdikleriydi.

Cepheye gidinceye dek tatlı bir tembelliğin ve uyuşukluğun yaşanacağını tecrübeli erler iyi biliyorlardı ama onlarda da belirgin bir yorgunluk seziliyordu. Daha önce Balkan Harbi'ne katılan erler şimdi de bir başka harbe gitmenin yılgınlığını yaşıyorlardı. Onlar, İstanbul'daki tatlı söylevlere, acemi erleri heyecana getirici ateşli konuşmalara hemen kapılmıyor, savaşmanın, düşman önüne çıkmanın nutukla değil silahla, cephaneye olduğuna inanıyor, askerin giyiminin ve iâşesinin bol olması gerektiğini biliyorlardı. Ayrıca Balkan Harbi'nden sonra İstanbul'a gelen birçok gazinin camilerde, sokaklarda başlarının çaresine bakabilmek için ne durumlara düştüklerini akıllarından hiç çıkarmıyorlardı.

Harp sırasında ölmek bir yana, harp sonrasında kendi vatanında, mutluluk veren o başşehirde ziyan olmak insana çok ama çok acı geliyordu. İşte tecrübeli erler yeni bir harbin ve yeni bir seferin başlangıcında "Acaba yine kıyıda köşede ziyan olur muyuz?" diye düşünmekten kendilerini alamıyorlardı. Onları korkutan en önemli şey, cephe gerisinde, büyük şehirlerde aç ve açık kalacak olmalarıydı...

Aslında savaşırken, insanın aklına hayatta kalmaktan başka bir şey gelmezdi. Asker acıktığını, susadığını, üşüdüğünü, geride bıraktıklarını düşünemezdi. Düşünmeye vakti olmazdı ki! Beyni ve

vücudu hayatta kalmaya odaklanır, böyle zamanlarda gayreti artardı. Onlar için en önemli şey harp sonrası durumlarıydı. Balkanlardan çekilirken olduğu gibi bir çalı dibinde, bir ağaç altında veya bir tren garında hummadan² ölecekler miydi? Bu sorunun cevabını verebilmek onlar için o kadar zordu ki...

Bir büyük harbin başlangıcında olan erler, İstanbul sokaklarında yürürlerken, kendilerini izleyen kalabalığın söylediği:

*“Şehitsen, secdeler yüce ruhuna der,
Yer Allahüekber, gök Allahüekber.*

...

*Allahüekber Allahüekber!
Yolun açık olsun ey şanlı asker!”*

şiiirinin mısralarında en çok “Allahüekber” kelimesine, bir de “Enver Paşa çok yaşa!” haykırışına takılıp kalıyorlardı. Her erin kulağında, “Allahüekber” ve “Enver Paşa” kelimeleri yankılanıp duruyordu. Bazen kalabalığın önünden geçerken, erler de içlerinden sayıklamadan edemiyorlardı:

*“Şehitsen, secdeler yüce ruhuna der,
Yer Allahüekber, gök Allahüekber...”*

Gemiler Eminönü Limanı’ndan ayrılırken art arda öttürdükleri düdüklerle askerinin hayatında yeni bir evrenin başladığını haber veriyordu sanki. Karadeniz’in dalgalı bağrında günlerce sürüp giden yolculuktan sonra Trabzon Limanı’na ayak basan askerler, o hırçın sulara çalkalana çalkalana yorgun düşmüşlerdi. Sahile ayak bastıklarına şükrediyor pek çoğu, “gemiyle bir gün yolculuk yapmaktansa, üç gün yayan yürümeyi tercih edeceklerini” birbirine söylüyordu. Halbuki kaderin onları ne denli uzun yürüteceği akıllarına dahi gelmiyordu.

2 Tifüs.

Sivil halktan limana çıkan erleri karşılamaya çok az kimse gelmişti. Ellerindeki bayraklarla erlere moral vermeye çalışıyor, bir yandan da İstanbul'daki gösterilerden duymuş oldukları mısraları hançereleri yırtılırcasına haykırıyorlardı:

*“Şehitsen, secdeler yüce ruhuna der,
Yer Allahüekber, gök Allahüekber...”*

Çantalarını sırtlarına vurup sıraya girmeye çalışan erler halka gülümsemek istiyor, çekingenliklerini belli etmemeye çalışıyorlardı. Nereye ve nasıl gideceklerini bilmiyor, açıkçası merak da etmiyorlardı. Komutanları her şeyi düşünmüş, askerin giyeceğini, yiyeceğini, silahını, cephanesini en ince ayrıntısına kadar hesaplamış ve sağlamış olmalıydı. Bu yüzden neferler kendilerini yakından ilgilendiren, ancak yetkileri dışında olan bu konulara kafalarını takmıyor, sadece ve sadece ilk kez geldikleri Trabzon şehrine, şaşkın gözlerle bakıyorlardı.

İstanbul'da, vapura binerken, kendilerini Trabzon'a uğurlayan soğuk, burada da onlara bir karşılama töreni düzenlemek istercesine ayaza çekmiş, Karadeniz'in üzerinde bukle bukle birikmiş bulutlar kar yüklenmiş, nereye yağacağını bilmez bir hâlde denizin üzerinde kararsızca öylesine duruyordu. Issız Anadolu yollarının yanında yağması muhtemel kar da asker bekliyordu...

Bundan sonra erat, vapurda “keşke yürüseydik” dedikleri yollara düşeceklerdi. Gece demeden, gündüz demeden yürüyecekler, ilk önce Gümüşhané'ye, oradan Bayburt'a, Erzincan'a ve Erzurum'a gideceklerdi.

Trabzon çıkışında mekkâreleri çekecek olan atlar, mandalar ve öküzler yol boyunca dizilmiş, uzun bir kuyruk oluşturmuştu. Mekkârelere cephaneler, yiyecekler yüklenmiş, atlar top arabalarına koşulmuştu. Büyük sahra toplarının üzeri sıkıca örtülmüş, bazı toplar parçalara ayrılarak arabalara yüklenmişti. Subaylar telaş içinde, bir sağa bir sola koşturuyor, arka arkaya emir veriyorlardı:

- Atların yemlerini kontrol edin!
- Mekkârelerin tekerleklerini yağlayın!
- Cephaneleri iyice örtün!
- Sırayı bozmayın!
- Bekleyin!
- Yiyecek sandıklarının kapağını iyice kapatın!

Mekkârelerin, top arabalarının başındaki neferler verilen emirleri yerine getirmeye çalışıyorlardı. Sayısını hatırlamıyorlardı; bu kaçınıcı kontroldü. Onlar da vapurdan daha önce inen diğer erler gibi bir an önce yürümek için can atıyorlardı. Zira beklerken üşüyorlardı. Hiç olmazsa yürüyüşe geçildiğinde hareket edince ısınabilirlerdi.

Neden sonra erler yaya, subaylar at sırtında, mekkâre ve top arabaları ise onların arkasında olduğu hâlde nihayet yola koyulabildiler.

Az sayıda askerin kaputu vardı; kimisinin potini yırtılmış, kimisinin ökçeleri yenmiş, topukları düşmüş, çarıkları delinmiş, kalın yün çorapları pantolon üzerine çekilmiş erlerin ayakları, belli bir düzen içinde kalkıp inmeye başlamıştı. Her adım atıldıkça, kendilerini nasıl bir yazgının beklediğini bilmeyen erler, ilk önceleri üşümek için hızla yola koyulmuş, ancak daha sonra ağırlıkları yüzünden yavaşlamış, yürüyüş kolunun derinliği artmış ve yorgunluk baş göstermişti. Tecrübeli erler bundan sonra olacakları gayet iyi biliyorlardı; biraz daha yürüdüklerinde takatsizlik, eratin vücuduna ve beynine sinecek, yine de adım atmaya devam edeceklerdi. Bir süre sonra ayaklar âdeta sürüklenmeye başlayacak, giderek artan yorgunluğa karşı konamaz hâle gelinecekti. Uyum içinde yapılan yürüyüşler tavsayacak, ne düzen kalacaktı ne de disiplin... Bilinçsizce hareket eden erler at sırtındaki subayların “Mola!” diyecekleri vakte kadar sanki uzun ve derin bir uykudaymış gibi yine yürümeye devam edeceklerdi.

Askerin sırtındaki ağırlık yol yürüdükçe artıyor, erler omuzlarına çöken ağırlığı dengelemek için ileri doğru eğiliyor, sadece önlerine bakıp yürümeye devam ediyorlardı. Alınlarında biriken

terler, şakaklarından ve kaşlarından damlıyordu. Zaman zaman esen soğuk rüzgâr terlerini kurutuyor, ıssız dağ başlarında sıcak bir vücudu arar gibi askerlerin göğüslerinden, enselerinden içeri giriyordu. Bu durumda hafiften ürpermeler başlıyor, daha sonra giderek artan hışırtılar duyuluyordu. Arada yanan, gıcıklanan bir boğazdan sert ve uzun öksürüklere; mekkâreleri çeken öküzlerin, mandaların ve top arabalarına koşulmuş atların sesleri karışıyordu...

Yol kenarındaki ağaçları derin bir uykudan uyandırmak istercesine sallayan rüzgâr, şiddetini arttıracığa benziyordu. Yürümeye gayret eden asker ise yorgunluk sebebiyle kendilerini iyice bırakıyor, konuşmuyor, düşünmüyor ve yakınmıyorlardı. Boğazları yanıyor, tükürükleri kuruyor ve sık sık yutkunuyorlardı. Hissettikleri yegâne şey vücutlarının her yanını işgal eden ağırlardı.

Yola devam ettikçe, askerin ağırları, titremeleri artıyordu. Uzun süre yürümeye alışacaklarını ümit ediyor, işte bu yüzden ellerinden gelen gayreti göstermeye çalışıyorlardı...

İnsan her şeye alışır. Yürümeye, soğuğa, yorgunluğa, savaşmaya ve öldürmeye... Onlar da alışacak mıydı? Alışabilecekler miydi?

İnsanın en tutkun olduğu şeylerden biri de yaşamaktı. Kendi hayatını derin derin soluyarak yaşamak, her insanın en kutsal saydığı şeylerden birisiydi. Belki de yaşamayı iyice kanıksayan erler, bu alışkanlıklarından vazgeçmek için bilinmez bir diyara, sanki beyaz bir ülkeye doğru yürüyorlardı.

Onlar, ilk defa yürümeye ne zaman başladıklarını bilmeden, hatırlamadan, ıssız yollarda yürürken; geride bıraktıkları anne ve babaları ise onların ilk defa yürümeye nasıl başladığını birbirlerine anlatıyor, yüreklerinde o zaman duydukları koyu sevinç, şimdi evlatlarını askere yollamalarıyla beyaz bir hüzne dönüşüyordu. Zira, cepheye gitmenin, cephe yollarına düşmenin nasıl bir şey olduğunu uzun yıllar edindikleri acı tecrübelerle gayet iyi biliyorlardı. Gittikçe mayalanan ve artan endişelerini bastırmak için sık sık dua ediyorlardı. Cephe yollarına düşenler ile geride kalıp asker yolu gözleyenler duanın gücüne tutunmaya çalışıyor, kurumuş,

çatlamış dudaklar, acıdan ve kederden şerha şerha yarılmış gönüller hep dua ediyordu...

*

Faik Çavuş, top çeken atların yanında yürüyor, bir yandan da düşünüyordu: Balkan Harbi'nde İstanbul'a dönebilen ve hastalıktan dolayı Ayasofya Camii'ne yatırılan birçok arkadaşı hummadan ölmüştü. Sapaşğlam görünen birçok er; beş, on dakika sonra yere düşüp can vermişti. Cephede eratin can verişini gören çavuş, ölümün bu kadar kolayına, basitine ilk defa şahit olmuştu. "Ölmek zor," demişlerdi ona, "Hâlbuki ne kadar da kolaymış!" diyerek hayret edip durmuştu.

Cephedeyken, aylarca, yıllarca yanında yürüyen, yiyen, içen arkadaşlarının hiç hareket etmeden, olduğu yerde kalmaları çok ama çok garibine gitmişti. Artık cansız bir eşyadan farkı kalmayan insan bedenleri çamurun, yağmur sularının içinde öylesine kalamıştı. Bir er yere nasıl düştüyse öyle duruyordu.

İlk önce ne kadar da korkarak bakmıştı ölen arkadaşlarının yüzüne. Sonra alışmıştı. Açık kalan gözlerinin hâlâ gördüğünü sanmış, elleri yukarı doğru açık kalanların sanki Mevlâ'ya dua ettiklerini düşünmüş, ağızlarından "Beni burada bırakma!" diyeceklerini sanmıştı. Ancak düşündüklerinin hiçbiri olmamış, şehitler olduğu yerde hiç kıpırdamadan kalmıştı. Faik Çavuş daha önceleri yanında koşan, gülen bu insanların şimdi toprağa düşüşlerini bir türlü kabullenememiş, hayat ile ölüm arasındaki çizginin ne kadar ince olduğuna hayret etmekten kendini alamamıştı. Yine de soğukkanlı olmaya çalışmış, mantığı "Onlar öldü artık," demişti. O da ruh ve hayal gücünü bu sesleniş nedeniyle dağıtmak istemiş, şaşkınlıkla çamurlu yollarda bata çıka durmadan yürümüşü.

Sadece Ayasofya değil, Sultanahmet, Şehzadebaşı Cami'leri de birer hastaneye dönmüştü. Bulgar askerinin önünden kaçan Rumeli muhacirleri camilere yerleştirilmişti. Başta Eyüp olmak üzere pek çok caminin içi parsellenerek ailelere verilmiş aileler arasında bu

paylaşımından dolayı kavgalar bile çıkmış, çoğu mihrabın olduğu yerin kendisine verilmesini istemişti. İstanbul, Balkan çamuruna bulanmış, yenilginin beraberinde getirdiği kara leke gün geçtikçe büyümüş, depremlerle, yangınlarla hırpalanan bu yorgun ve bezgin koca şehrin her yanını kaplamıştı. Artık minberlerde hocaların vaazları değil, hummadan inleyenlerin sesleri, şadırvanlarda su yerine hastaların akan kanlı gözyaşları vardı. İstanbul'un yedi tepesinde tifüsün uğultusu pervasızca gezinmiş, mahyalı minarelerde selalar birbiri ardına verilir olmuştu.

Kara trenler, durmadan yaralı ve hasta taşımış; hem kara haberleri hem de yorgun ve gayretli erleri Sirkeci'ye getirmişti. Faik Çavuş da bir trenin son vagonunda salkım saçak gelebilmişti. Bulgar zulmünden kaçıp İstanbul'a gelmek isteyen, trenlerin vagonlarına hücum eden muhacirler ise asker tarafından itilmiş, tekmelenmiş, vagonlara alınmamış, onca yolu ne yazık ki aç biilaç yayan yürümek zorunda bırakılmışlardı.

Faik Çavuş, tutması için kendisine uzatılan ve boşta kalan elleri, acıyla, çaresiz gözlerle yüreği parçalanırcasına izlemiş, elinden ne yazık ki hiçbir şey gelmemişti. Koca devletin yüzyıllardır tırnaklarıyla âdeta kazıyarak Balkanlara gidişi, ne kadar da hızlı bir kaçışa dönüşmüştü. Bazı insanlar düşmandan, bazıları kendi insanlarından ve insanlıklarından kaçmışlardı. İşte bu kaçışlarda Faik Çavuş kendi içinde çeşitli dayanaklar, teselliler aramış ama beyhude bir arayıştan öte geçememişti.

Kara trenin parmak oynatamayacak kadar kalabalık olan son vagonunda yalnız kalakalmıştı.

Öyle yalnızlık duymuştu ki, bu kaçışa, bu geri dönüşe, bir tek kendinin ağladığını, hicranının paslı bir bıçak gibi sadece ve sadece kendi ruhunu çizdiğini sanmıştı.

Trende, İstanbul'da nereye gideceğini düşünürken, kendini Sultanahmet Camisi'ndeki karantina ve güvenlik cenderesi içinde buluvermişti. Duaların yankılandığı kubbelerin altında günlerce ölümü solumuş, beklemiş, nice ölümlere şahit olmuştu.

Yaralanmadığına, cephede kör bir kurşunla ölmediğine sevinmiş, burada cami içinde kubbelerin altında kolayca can vereceğini düşünerek garip bir teselli bile bulmuştu. Camilerin kubbeleri altında ölenlerin yanında, at arabalarının sokak sokak gezerek sağda solda askerlerin cesetlerini topladığını, aceleyle gömüldüğünü çok sonraları duymuştu. Bir zamanlar, imparatorluk coğrafyasına çil çil kubbeler saçanların torunları, şimdi tazecik canları bir tohum gibi toprağa saçmış ve saçmaya devam ederek geri çekilmişti.

*

Soğuğa karşı öne doğru eğilerek yürüyen Faik Çavuş'un bu ağır düşüncelerden dolayı başı daha da eğilmişti sanki. Bir kez daha dayanak ve teselli arayacaksa, kalabalıklar içinde yine kurt gibi yalnız kalacaksa, paslı bir bıçak ruhunu yine çezecekse, işte bütün bunlara artık izin vermeyecekti. Arsız misafir gibi beynine yerleşmiş olan kaçmak düşüncesini ilk kez ciddi bir şekilde düşünmeye başlamıştı. Kaç defa bu yılışık düşünceyi beyninden kovmak istemiş ama kaçış fikri ısrarla beynine kalın tortu gibi çökmüştü. Ancak o, bu şekilde düşünmenin kendisine yakışmadığını biliyor, gizliden gizliye utanç duyuyordu. Duygularını bir başkası tahmin etmiş gibi ürkek gözlerle etrafına bakınıyor, uzayıp giden yürüyüş kolundaki erlerin kendisine bakmadığını, beyaz kelebekler gibi uçuşan kar tanelerinin umarsızca yağdığını görüp rahatlıyordu. Bazen içinde kırık bir ümit doğuyor, üşüyen bedenini biraz olsun ısıtıyordu. İnsanoğlu böyleydi işte; iyi ile kötü, güzel ile çirkin, ümit ile karamsarlık aynı vücutta her an yer bulabiliyordu...

Deminden beri, bu tezat düşüncelerin eşliğinde yürümeye çalışan Faik Çavuş karamsarlığını mektepli bir subayın sık sık okuduğu şiiri mırıldanarak dağıtmaya çalıştı:

*“Biz, bu zulmetler içinden çıkarız bir gün olur,
Şarka, garba yıldırımlar çakarız, bir gün olur,
Kara bulutlar içinden parlayıp, şimşek atar,
Gök gürülde, dolu yağar, bakarız, bir gün olur...”*